

Stanowisko Stowarzyszenia „SOS Wioski Dziecięce w Polsce” w sprawie zmiany ustawy o cudzoziemcach i niektórych innych ustaw

Stowarzyszenie „SOS Wioski Dziecięce w Polsce” wyraża stanowczy sprzeciw wobec zmian w Ustawie o zmianie ustawy o cudzoziemcach i niektórych innych ustaw, które weszły w życie 1 stycznia 2026 r. i umożliwiają umieszczanie małoletnich cudzoziemców bez opieki, w wieku powyżej 15 lat, w strzeżonych ośrodkach.

SOS Wioski Dziecięce to międzynarodowa organizacja działająca w ponad 130 krajach, od ponad 75 lat wspierająca dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej oraz dzieci i rodziny mierzące się z trudnościami.

Misja organizacji ma oparcie w międzynarodowych standardach ochrony praw dziecka oraz zobowiązaniach państw wynikających z prawa międzynarodowego. Obejmują one w szczególności Konwencję o prawach dziecka, Konwencję genewską dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r., Europejską Konwencję Praw Człowieka oraz prawo Unii Europejskiej w obszarze azylu i migracji.

Zgodnie z tymi standardami każde dziecko – niezależnie od obywatelstwa i statusu migracyjnego – ma prawo do szczególnej ochrony, opieki, edukacji oraz życia w środowisku rodzinnym. Dzieci z doświadczeniem migracji powinny być traktowane przede wszystkim jako dzieci, których prawa i potrzeby wymagają szczególnej ochrony i priorytetowego uwzględnienia, a nie jako element procedur migracyjnych.

SOS Wioski Dziecięce od lat wspierają dzieci doświadczające przemocy, zaniedbania i rozłąki z rodziną, w tym dzieci cudzoziemskie oraz dzieci objęte procedurami migracyjnymi. Doświadczenie to potwierdza, że dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej, zwłaszcza po doświadczeniach wojny, prześladowań lub przemocy, wymagają stabilnych, opiekuńczych rozwiązań opartych na relacjach i zaufaniu.

Z perspektywy tych doświadczeń oraz obowiązujących standardów międzynarodowych podkreślamy, że pozbawianie dzieci wolności ze względów migracyjnych nie może być uznane za zgodne z zasadą najlepszego interesu dziecka. Strzeżone ośrodki dla cudzoziemców są miejscami izolacyjnymi i nie zapewniają warunków odpowiadających szczególnym potrzebom rozwojowym, emocjonalnym i psychologicznym dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.

Mechanizmy Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym Komitet Praw Dziecka, konsekwentnie wskazują, że dzieci nie powinny być umieszczane w detencji z powodów związanych z migracją. Państwa są zobowiązane do stosowania wobec małoletnich bez opieki rozwiązań opartych na opiece i ochronie, a nie na kontroli, w tym do zapewnienia bezpiecznych i humanitarnych warunków przyjęcia, ustanowienia niezależnego opiekuna oraz dostępu do odpowiednich form opieki zastępczej.

Doświadczenia SOS Wiosek Dziecięcych z pracy z dziećmi uchodźczymi i migranckimi w różnych krajach pokazują, że detencja – nawet krótkotrwała – pogłębia wcześniejsze traumy,

zwiększa ryzyko problemów ze zdrowiem psychicznym i utrudnia proces odbudowy poczucia bezpieczeństwa. Znajduje to potwierdzenie w badaniach międzynarodowych oraz rekomendacjach wyspecjalizowanych organów ochrony praw dziecka.

W Polsce od lat wskazywano na potrzebę rozwoju wyspecjalizowanych, opartych na standardach międzynarodowych form opieki dla małoletnich cudzoziemców bez opieki. Wprowadzone zmiany legislacyjne nie rozwiązują tych wyzwań, lecz przenoszą ciężar odpowiedzi państwa z systemu opieki i ochrony na środki o charakterze izolacyjnym.

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce z całą stanowczością podkreśla, że:

- każde dziecko, niezależnie od obywatelstwa i statusu migracyjnego, powinno być w pierwszej kolejności traktowane jako dziecko;
- państwa mają obowiązek zapewnić dzieciom uchodźczym i migranckim bezpieczne i godne warunki przyjęcia oraz ochronę przed arbitralnym pozbawieniem wolności;
- pozbawianie wolności dzieci ze względów migracyjnych jest nie do pogodzenia z zasadą dobra dziecka;
- małoletnim bez opieki należy zapewnić dostęp do indywidualnie dobranych, rodzinnych lub środowiskowych form opieki oraz niezwłocznie ustanowić dla nich niezależnego opiekuna;
- działania legislacyjne dotyczące dzieci powinny być poprzedzone rzetelną analizą skutków oraz konsultacjami z ekspertami i organizacjami posiadającymi doświadczenie w pracy z dziećmi.

W związku z powyższym, wzywamy wszystkie instytucje i organy odpowiedzialne za tworzenie i stosowanie prawa – w szczególności administrację rządową i samorządową oraz podmioty zaangażowane w system ochrony dzieci i politykę migracyjną – do ponownego przeanalizowania obowiązujących przepisów w świetle zobowiązań międzynarodowych Polski, wiedzy eksperckiej oraz praktycznych doświadczeń związanych z ochroną dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Apelujemy o podjęcie działań na rzecz rozwiązań opartych na ochronie, opiece i poszanowaniu godności dziecka, a nie na środkach izolacyjnych i detencyjnych wobec dzieci.

Jednocześnie Stowarzyszenie „SOS Wioski Dziecięce w Polsce” deklaruje gotowość do współpracy przy wypracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań odpowiadających rzeczywistym potrzebom dzieci z doświadczeniem migracji. Wieloletnie doświadczenie naszej organizacji – zarówno w Polsce, jak i w innych krajach – pokazuje, że skuteczna pomoc dzieciom wymaga profesjonalnego przygotowania, stabilnego środowiska opieki, współpracy specjalistów oraz indywidualnego podejścia do potrzeb dziecka. Wierzymy, że tworzenie polityk publicznych dotyczących dzieci powinno uwzględniać praktyczną wiedzę i dobre doświadczenia

podmiotów pracujących bezpośrednio z dziećmi i rodzinami, zgodnie z zasadą dobra dziecka i poszanowaniem jego praw.